

MODERNLEŞME VE SUÇ: KURAMSAL AÇIDAN BİR BAKIŞ

Modernization and Crime: An Overview of Theoretical Perspective

Zahir KIZMAZ¹

ÖZET

Günümüzde gerek gelişmiş gerekse de gelişmekte olan ülkelerdeki suç oranlarını ve örüntülerini, toplumların modernleşme süreçlerinden bağımsız olarak ele almak mümkün değildir. Bu çalışmada modernleşme ve suç arasında nasıl bir ilişkinin olduğu, modernleşmenin suç oranlarını artırıp artırmadığı, suç oranlarının artması veya azalmasında modernleşmeye ilişkin hangi dinamiklerin etkili olduğu gibi konular irdelenecektir. Modernleşme ve suç arasındaki ilişki dört temel kuramsal yaklaşım başlığı altında ele alınabilir. İlk yaklaşım, Durkheim tarafından geliştirilen modernleşme perspektifidir. Modernleşme perspektifi, hızlı ve köklü sosyal değişmelerin toplumsal alanda bazı patolojik sonuçlar (değerlerin zayıflaması, bireyselleşme, yalnızlaşma, yabancılaşma, anomie ve toplumsal bunalımlar gibi) ürettiğini ileri sürmektedir. İkinci yaklaşım ise suç ve suçluluğu, ekonomik yoksunluk, emeğin sömürülmesi ve giderek artan ekonomik eşitsizliklerin sonucu olarak gören Marksist yaklaşımdır. Üçüncü perspektif ise, Elias tarafından ileri sürülen uygarlaşma teorisidir. Bu teoriye göre, toplum modernleştikçe, ekonomik gelişme ve refahın artması ile birlikte bireyler arasında yaşanan şiddet olayları azalmaktadır. Bir anlamda bu tez, modernleşme ile birlikte şiddet suçlarında bir azalmanın olabileceğini (mala yönelik suçlar için değil) ileri sürmektedir. Son olarak dördüncü yaklaşım ise, fırsat ve rasyonel teorilerdir. Bu kuramlar da suç oranlarındaki artışı, modernleşme süreci ile birlikte bireylerin gündelik yaşam alanlarında veya bireylerin rutin aktivitelerinde meydana gelen değişmelerin sonucu olarak görmektedir.

Anahtar Sözcükler: Suç, Modernleşme

ABSTRACT

Today, both in developed and developing countries, it is not possible to deal with the rates and patterns of crime, independent of the society's processes of modernization. In this study, some issues will be pointed out such as, how is the relationship between modernization and crime, if modernization increased the crimes rate or not, which dynamics of modernization have influence increasing or decreasing the rates of crime. The relationship between modernization and crime can be handled with four main theoretical approaches. The first approach is the traditional perspective, improved by Durkheim. Durkheim's modernization perspective is assert that, the rapid and rooted social changes produce some pathological results in social life (e.g.,weaking of the values, individualism, isolation, estrangement, anomie and social crises). The second approach is the Marxist approach which seen the crime and criminality, as a result of the economic deprivation, exploitation of labor and the result of growing economic inequalities. The third perspective is the theory of civilization, put forward by Elias. According to this theory, because of economic growing and increasing in welfare, incidents of violence are decreasing, which is between individuals with modernization of the society. In a sense, this thesis is hypothesizes that, there may be a reduction in crimes of violence (not for crimes which is against property),with modernization. Finally, the fourth approach is the opportunity and rational theories. These theories see the increase of the crime rates as a result of changing the individuals' daily life or their routine activities with the process of modernization.

Key Words: Crime, Modernization

GİRİŞ

Kriminolojide ciddi tartışma konularından birini, suç ve modernleşme ilişkisi oluşturmaktadır. Özellikle 70'li yıllardan sonra gelişmiş ülkelerde bazı kriminologlar modernleşme ve gelişme sürecinde ortaya çıkan suç kalıplarına ve oranlarına odaklandıkları görülmektedir. Konuya olan

¹ Doç. Dr. Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fak. Sosyoloji Bölümü, e-mail: zahirkizmaz@gmail.com

ilginin bu yıllardan sonra giderek artması, suç ve modernleşme konusunda kısmen de olsa bir literatürün oluşmasını sağlamıştır. Söz konusu literatür ağırlıklı olarak yerleşimsel hareketlik, nüfusun heterojenleşmesi, sanayileşme, gelir eşitsizliği, demokrasi, kadının sosyal konumunda meydana gelen değişimler, enformel değerler ve denetim unsurlarındaki dönüşümler, ekonomik gelişme, gelir eşitsizliği ve işsizlik gibi gelişme/modernleşme ile ilintili olan sosyal değişkenler ile suç kalıpları arasındaki ilişkiye odaklanan araştırmalardan oluşmaktadır. Bu araştırmaların çoğunda, toplumların ve ülkelerin modernleşme süreçleriyle birlikte suç oranlarında ve niteliğinde bazı değişmelerin meydana geldiği saptaması yapılmaktadır.

Modernleşme teorisinin kaynağı Durkheim'e kadar uzanmaktadır. Durkheim, endüstrileşmenin Fransız toplumunda yarattığı köklü değişmelerin suç oranlarını arttırdığını ileri sürmüştür. Ona göre, Fransız toplumunda gerçekleşen hızlı sosyal değişme, geleneksel değer ve normların zayıflamasına yol açarak, anomik olarak tanımlanacak koşulların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Durkheim'e göre anomi ise, suç oranlarının artması ile ilişkili bir unsurdur.

Benzer biçimde Durkheim geleneğini izleyen çok sayıda araştırmacı (Clifford 1963, Clinard ve Abbott 1973, Messner 1982a, 1982 b, Shelley 1981, Wolf 1971) sosyo-kültürel ve ekonomik alandaki değişmelerin suçluluğu nasıl etkilediğine odaklanmışlardır. Bu araştırmacılardan Clinard ve Abbott (1973) ve Shelley (1981); hızlı kentleşme, sanayileşme, ekonomik gelişme ve nüfus artışı gibi faktörlerin, suçluluk üzerinde etkisini ortaya koymaya çalışmışlardır. Bazı araştırmacılar da (Bailey, 1984; Braithwaite, 1979, Loftin, Greenberg ve Kessler, 1981) özellikle ekonomik alandaki değişmelerin, suçluluk üzerindeki etkisine yoğunlaşmışlardır. Başka bir araştırmacı grubu da (DeFronzo, 1983; Blau ve Blau, 1982; Cohen ve Felson, 1979; Messner, 1982b, Smith and Parker 1980) nüfus başına düşen milli hasıla, gelir dağılımı, eşitsizlik ve nüfus yoğunluğu ile suçluluk arasındaki ilişkiyi irdelemeye yönelmişlerdir (bkz. Arthur, 1992:104).

Modernleşme ve suç ilişkisi iki açıdan incelenebilir. Birincisi, modernleşme süreciyle ilintili olarak suç oranlarında meydana gelen değişmedir. Bu değişme genelde, suç oranlarında ortaya çıkan artış şeklinde tezahür etmektedir. İkincisi ise, modernleşme süreci ile birlikte suç kalıplarında (pattern) yaşanan değişmedir. Liu (2006:119), modernleşme sürecinde farklılaşan suç kalıpları konusunun, modernleşme ve suç ilişkisi alanında yapılan araştırmalar içerisinde önemli bir yer teşkil ettiğine işaret eder. Ona göre modernleşme ile birlikte değişen suç kalıplarının bilinmesi, modernleşme ve suç ilişkisi konusunda önemli bir bilgiyi ortaya koymasının yanı sıra farklı perspektifler için de önemli kavrayışlar ve ampirik bir temel sağlamaktadır.

Modernleşme olgusunun suç üzerindeki etkisi, modernleşme ile birlikte toplumda meydana gelen ekonomik, teknolojik, siyasal ve demografik gelişmelerin sosyal ve kültürel alanda yarattığı unsurlar üzerinden çözümlenmektedir. Çünkü bu alanda meydana gelen gelişmeler toplumda önemli sosyal değişmeleri tetiklemektedir. Modernleşme süreci ile birlikte; kentleşme düzeyinin artması, aile kurumunun zayıflaması, alkol ve uyuşturucu alışkanlığının gelişmesi, kültürel farklılığın ve çatışmanın artması, geleneksel değer ve bağlılıklarının zayıflaması ve enformel sosyal denetimin çözülmesi gibi gelişmeler doğrudan suç oranları ve suç kalıpları üzerinde etkili olmaktadır.

Günümüzde gelişmiş ülkeler olarak öne çıkan ülkelerin geçmiş dönemlerdeki modernleşme süreçlerinde suç oranlarında ciddi artışlar kaydedilmiş ve suç kalıplarında değişimler gözlemlenmiştir. Günümüzde de modernleşme sürecine giren, diğer bir ifade ile gelişmekte olan ülkelerde de, suç oranlarında ciddi artışların gerçekleştiği tespiti yapılmaktadır.

Burada ilkin, gelişmiş ülkelerdeki suç oranlarının nasıl bir seyir izlediği gerçeğinden söz edilecek, akabinde de modernleşme – suç ilişkisini ele alan yaklaşımlar irdelenecektir.

2. GELİŞMİŞ ÜLKELERDE SUÇ

Gelişmiş olan ülkelerde suç oranları üç farklı dönemselleştirme içinde ele alınabilir. Birincisi, kişisel şiddet suç oranlarında genel olarak düşüşlerin meydana geldiği dönemdir. Sanayileşmiş bazı

batı ülkeleri üzerinde uzun vadeli suç eğilimlerinin tarihsel seyrini analiz eden kimi çalışmalar (Gurr 1981; Osterberg 1996; Spierenburg 1996), Ortaçağ'ın başlangıcından yirminci yüzyılın ikinci yarısına kadar olan süreçte kişisel şiddet suç oranlarında genelde düşüşler olduğu sonucunu elde etmişlerdir. Bugüne kadar yapılan en kapsamlı çalışmada Eisner (2001); İngiltere, Hollanda, Belçika, İskandinav ülkeleri, Almanya, İsviçre ve İtalya için 13. yy.dan 20. yüzyıla kadar olan süreçte cinayet oranlarını incelediği çalışmasında her analiz için, Ortaçağ'dan yirminci yüzyılın ortalarına kadar cinayet oranlarında önemli düşüşlerin olduğu yönünde kanıtlar saptamıştır.

İkinci dönemde ise, 1960'lı yıllardan sonra gelişmiş ülkelerde suç oranlarında büyük bir artış gözlenmiştir. Suç oranları, 1990'lı yıllarda da doruğa ulaşmıştır. Özellikle ABD, Kanada, Finlandiya, İrlanda, Hollanda, Yeni Zelanda, İsveç ve Birleşik Krallıkta cana yönelik suçlarda çok büyük artışlar tespit edilmiştir (Fukayama, 1999: 45).

2. Dünya savaşından sonra özellikle İskandinav ülkelerinde (Danimarka, Norveç, İsviçre ve Finlandiya) ve Almanya Federal Cumhuriyetinde suç oranları artmıştır. Ancak diğer ülkelerle karşılaştırıldığında, Amerika Birleşik Devletlerindeki artış en yüksek düzeyde gerçekleşmiştir. Tarihsel perspektiften bakıldığında araştırma konusu olan tüm ülkelerde özellikle mala yönelik suçlarda ciddi artışların gerçekleştiği gözlenmiştir. Bu ülkelere Japonya da dâhildir. Joutsen, Katoh ve Shelley gibi araştırmacılar, çoğu ülkelerdeki suç türlerindeki farklılaşmayı ve suç oranlarındaki gelişmeyi, ülkelerdeki kentleşme ve endüstrileşme düzeyinin artması gibi modernleşme dinamiği ile yakından ilişkili olarak ele almışlardır. Mala yönelik suçlar 2. Dünya savaşından bu yana gelişmiş tüm ülkelerde artma eğilimi sergilemiştir. Mala yönelik suçların kayıtlı tüm suçlar içerisindeki oranı, % 60'dan fazladır. Bu suçlar içerisinde özellikle hırsızlık (larceny) suçuna ilişkin gerçekleşen oran son derece yüksektir. Shelley ve Joutsen, gelişmiş ülkelerde hırsızlık (motor/bisiklet ve mağazalardan/alışveriş merkezlerinden yapılan hırsızlık) suç oranlarındaki artışların temel nedeni olarak suç işlemek için artan fırsatları görürken, Heiland da Almanya Federal Cumhuriyeti için bu artışların nedeni olarak modernleşme süreci ile ortadan kaldırılamayan veya yeniden oluşan eşitsizlikler ile ilişkili olarak görmektedir. Heiland'a göre, eşitsizliğe ilişkin gelişmeler de modernleşmenin amaçlanmayan sonuçlardır. Modernleşme süreci ile birlikte silahlı soygun ve narkotik suçlarda da artışlar meydana gelmiştir. Shelley'e göre gelişmiş ülkelerde uyuşturucu tüketimindeki artışlar, silahlı soygunlardaki olayların artışını da etkilemiştir. Çünkü bazı bireyler ihtiyaç duydukları uyuşturucu maddeleri satın almak için; soygun, haneye tecavüz ve hırsızlık gibi suçları işlemektedirler (Heiland and Shelley, 1991: 8-9).

Değişim sürecinin suç oranları ve kalıpları üzerindeki etkisine odaklanan kimi çalışmalar, modernleşmenin başlangıç veya ilk dönemlerinde hem şiddet suçlarında hem de mala yönelik suçlarda bir artışın gerçekleştiğini saptamışlardır. Ancak bu araştırmalarda, ülkelerin modernleşme sürecinde genelde mala yönelik suçlardaki artışın şiddet suçlarından daha fazla gerçekleştiği saptanmıştır. (bkz. Liu, 2006).

Üçüncü dönem ise, 90'lı yıllardan günümüze kadar olan zamanı kapsamaktadır. Özellikle bu dönemden sonra gelişmiş olan çoğu ülkede suç oranlarının belli bir durağanlık sürecine girdiği belirtilmektedir. Bir anlamda 2. Dünya savaşından sonra giderek artış gösteren suç oranları (Danimarka, Norveç, İsviçre, Finlandiya gibi İskandinav ülkeleri, ABD, İngiltere ve diğer gelişmiş ülkelerde) 90 yılların sonlarında artış yerini durağanlığa terk etmiştir. Yer yer bazı suçlarda azalma bile gözlenmiştir. Ancak bu durağanlığa ve azalmalara rağmen gelişmiş ülkelerdeki suç oranlarının hala çok yüksek olduğunu da burada belirtmek gerekmektedir. Günümüzde gelişmiş batı ülkelerinde suç oranlarındaki artışların yerini durağanlığa, yer yer de azalmaya bırakmasının nedenleri başka bir çalışmanın konusu olabileceği gerekçesiyle burada değinilmeyecektir.

Sadece gelişmiş ülkelerde değil, günümüzde gerek Ortadoğu ülkelerinde, gerekse geçmişte sömürge ülkelerden bağımsızlığını kazanan, gerekse de sosyalist devlet sürecinden liberal ekonomiye geçiş süreçlerinde olan gelişmekte olan çoğu ülkelerde de modernleşme süreci ile birlikte suç oranları artmaktadır. Bu çerçevede burada ağırlıklı olarak, modernleşme ve suç olgusu arasındaki ilişki çözümlenmeye çalışılacaktır.

3. MODERNLEŞME – SUÇ İLİŞKİSİ: KURAMSAL YAKLAŞIMLAR

Çok sayıda araştırmacı, gelişmekte olan toplumlarda artan suç oranları ile modernleşme süreci ve niteliği arasındaki ilişkiye dikkat çekmekle birlikte bu konuda ileri sürülen yaklaşımların birbirinden farklılık arz ettiği görülmektedir. Modernleşme ve suç arasındaki ilişki, dört temel kuramsal yaklaşım başlığı altında ele alınabilir.

3.1. Modernleşme Yaklaşımı

Modernleşme perspektifi Durkheimci yaklaşım olarak bilinmektedir. Bilindiği gibi gelişme/modernleşme ve suç ilişkisine ilk dikkat çekenlerin başında Durkheim gelmektedir. Durkheim'in 19. yüzyılda Fransız endüstriyel devriminin, toplumsal yapıda yarattığı etkiyi irdeleyen araştırması modernleşme teorisi için bir temel oluşturmuştur. Diğer bir ifade ile Durkheim'in modernleşme perspektifi, hızlı ve köklü sosyal değişmelerin toplumsal alanda yarattığı patolojik sonuçlara merkezi düzeyde yer verir.

Durkheim klasik çalışmasında (1893/1947) hızlı sosyal değişmelerin veya modernleşme sürecinin, toplumsal altüst oluşlara yol açtığını ve bunun da kolektif bilinci zayıflattığını savunmaktadır. Kolektif bilincin bütünleştirici gücünün/yapısının tahrip olması, geleneksel toplumla ilişkili olan bireylerin sosyal değerler üzerindeki oydasının veya konsensüsünün yıkılması anlamına gelir. Bu durum da, sosyal entegrasyonsuzluk ve anomiyeye yol açar. Durkheim'e göre anomiy, sapma ve suçun önde gelen kaynağını oluşturur. Bu yaklaşım, modernleşme süreci ile birlikte suç oranlarının artma eğilimi gösterdiğini öngörmektedir.

Bu çerçevede suçun modernleşme perspektifi (Cloward ve Abbott 1973; Shelley 1981; Neumann ve Berger 1988), Durkheim (1947)'in geleneksel toplumdan modern topluma olan geçişte meydana gelen değişimlere ilişkin ileri sürdüğü teze kadar götürülmektedir. Modernleşme perspektifine göre, modern değer ve normların yerleşik değerleri çözmesi sonucunda suç oranları artmaktadır. Henüz tam olarak kurumsallaşmamış ve toplumla bütünleşmemiş yeni değerler, toplumu normatif açıdan belirsizleştirmekte ve geleneksel destek mekanizmalarını zayıflatmaktadır. Bu temel süreçler ile ilintili olarak ortaya çıkan anomiy (Merton 1938, Messner ve Rosenfeld 1997), sosyal çözülme/düzensizlik (Davies, 1962; Smelser 1962), çöküntü (breakdown), (Tilly v.d., 1975; Useem 1985), gerginlik (Lodhi ve Tilly 1973) ve zorlanma (Cloward ve Ohlin 1960; Agnew 1992) gibi gelişmeler suç oranlarının artmasında etkili olmaktadır. Bir anlamda modernleşme süreci ile birlikte toplumlar bir dizi değişim süreçleri yaşamaktadırlar ve bu değişim süreçleri de suçluluk üzerinde etkili olmaktadır (bkz. Lafree and Tseloni, 2006: 32).

Shelley "Crime and modernization" adlı eserinde, gelişmiş, gelişmekte olan ve sosyalist ülkelerdeki suç kalıpları/yapıları üzerine odaklanmaktadır. Diğer bir ifade ile Shelley, bu ülkeler bağlamında suç ve modernleşme ilişkisini tartışmaktadır. Shelley'in söz konusu çalışması, ülkelerin modernleşme süreçlerinin hem başlangıç hem de sonraki dönemlerindeki suç oranlarının ve türlerinin nasıl bir dağılım sergilediği gerçekliğine odaklanmaktadır. Bu çerçevede Shelley modernleşmenin, hem şiddet hem de mala yönelik suçlar üzerindeki etkilerini ayrı ayrı tartışmaktadır. Ona göre, modernleşmenin gerek şiddet gerekse de mala yönelik suçlar üzerindeki etkisi, farklılık arz etmektedir. Özellikle de, modernleşmenin ilk aşamalarında gerçekleşen şehirleşme ve endüstriyel gelişme, geleneksel yaşam biçimlerinin altını oyarak sosyal düzensizlik, anomiy ve zayıf denetim gibi sorunların ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Bu gelişmeler genelde mala yönelik suçlarda artışa yol açmaktadır. Göç ile birlikte de, kırsal yerleşim yerlerine özgü olan şiddet kodları veya şiddet geleneği de kentlere taşınmakta, bu da şiddet suçlarında artışa yol açmaktadır. Shelley ayrıca modernleşmenin sonraki aşamalarında, suç kalıplarında ve oranlarında değişimin meydana geldiğini ileri sürmektedir. Ona göre bu süreçte mala yönelik suçlar artmaya devam ederek temel bir suç davranışı haline almaya başlar. Şiddet suçları ise bu aşamada, mala yönelik suçların aksine durağanlaşır. Çünkü kırsal yaşam giderek şehir yaşamına uyumlu hale gelir (Shelley, 1981).

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı gibi Shelley, suç kalıplarının gelecekte modernleşme teorisi tarafından öngörülen bir tarzda evrileceğini öngörmektedir. Shelley'in tezi, modernleşme sürecinin aşamalarına bağlı olarak suç oranlarında ve türünde meydana gelen değişimi ortaya koymaya çalışmaktadır. Shelley ayrıca, sosyalist ülkelerdeki suç oranlarının kapitalist ülkelere nispeten daha düşük olduğunu ve bunun nedeninin de, sosyalist ülkelerde güçlü kurumsal kontrolün varlığı ve vatandaşın, kriminal adalet sistemine olan katılımı ile açıklamaktadır (Shelley, 1981).

Ancak modernleşme teorisini test eden ampirik araştırmaların bulguları karışık bir görünüm sunmaktadır (ilgili tartışmalar için bkz. Lafee, 1999; LaFree and Kick, 1986; Neapolitan 1977; Neuman and Berger, 1988). Enine kesit araştırmalar, modernleşme tezini desteklemezken, uzunlamasına yapılan araştırmalar modernleşme tezini destekleyici bulgular ortaya koymuştur. LaFree and Drass, 1956 -1998 yıllarını kapsayan ve 34 ülkeden elde edilen cinayet oranları üzerine yaptıkları çalışmada, modernleşme tezini büyük ölçüde destekleyici sonuçlar bulmuşlardır. Bu araştırmada, sanayileşmiş 21 ülkeye nispeten gelişim sürecinde endüstrileşen ülkelerin % 70'inde cinayet suçu patlaması yaşandığı tespit edilmiştir (bkz. Lafree and Tseloni, 2006: 32). Araştırma bulgularının farklılığının önemli bir nedeni tercih edilen araştırmanın metodolojisi ve kullanılan verilerle alakalıdır. Çalışmalarda ağırlıklı olarak enine kesit veya enlenmesine (cross-sectional) inceleme metodu kullanılmaktadır. Oysaki en uygun araştırma uzun süreli değişim sürecini esas aldığı için uzunlamasına (longitudinal designs) araştırmalardır (Liu ve Messner, 2001:4).

3.2. Uygarlaşma Yaklaşımı

Bu yaklaşım Elias tarafından ileri sürülmüştür. Bu teoriye göre, toplum modernleştikçe, ekonomik gelişme ve refahın artması ile birlikte bireyler arasında yaşanan şiddet olayları da azalmaktadır. Diğer bir ifade ile bu tez, modernleşme ile birlikte şiddet suçlarında bir azalmanın olabileceğini (mala yönelik suçlar için değil) ileri sürmektedir. Elias bu konudaki görüşlerini "Uygarlık Süreci" (The Civilizing Process, 1978/1982) adlı iki ciltlik çalışmasında ileri sürmektedir. Elias'a göre medeniyetin gelişimi, içgüdülerin veya insan doğasının denetim altına alınması ile koşutluk arz eder.

Elias, medeniyetin gelişimi ile birlikte şiddet kullanma inisiyatifinin de merkezi devletin tekeline alındığı ve merkezi devletin insana ilişkin tüm alanlara giderek nüfus ettiği, denetim ağlarını yaydığı ve bireyin bu ağlar sayesinde disiplinize olduğu tezini ileri sürmektedir. Diğer bir ifade ile derinleşen sosyal denetim ve baskının bireyler tarafından içselleştirilmek suretiyle kendi kişiliklerinin bir parçası haline getirildiği ve bu gelişmenin de bireydeki şiddet eğilimi ve arzusunu, istenmeyen veya ayıplı bir tutum veya kriminal olarak mahkum etme şeklinde şiddete karşı bir mesafenin oluşumuna yol açtığı ileri sürülmektedir. Devletin şiddeti tekeline almasıyla birlikte gündelik yaşamdaki şiddetin sınırlandırıldığı belirtilmektedir. Zygmunt Bauman, Elias'ın şiddet konusundaki görüşlerini şu değerlendirmesiyle daha belirginleştirmektedir: "Freud'çu ve Weber'ci medeniyet yorumlamaları arasındaki tanıdık tartışmada, Elias açıkça ve ikna edici bir biçimde, Freud'un tarafında yer alıyor. Modern medeniyetin esası kontrol, rasyonalite değil. Her neyse "medenî davranış" olarak içselleştirilen,...gerisinde bir zamanlar "asil adam öyle şeyler yapmaz" türünden bir emir var" (Bauman, 1979:123'ten aktaran Öncü, 2000:13). Imbusch'un ifadesiyle "kamusal mekanların barışçılaştırılmasına paralel olarak, kapsamlı duygulanım denetimi sayesinde öznelere de giderek barışçılaştırılması söz konusudur. Sonuçta, artan dış baskılar özbaskılanıma dönüşür ki, bu gelişme aynı zamanda toplumda giderek artan işlevsel ayrılaşmanın ve karmaşıklaşan karşılıklı bağımlılık ilişkilerinin ve uzayan edim zincirinin bir sonucudur" (2000: 97). Imbusch (2000: 97)'un da haklı olarak belirttiği gibi, Elias şiddetin kendisi üzerinde değil, şiddetin kontrol altına alınma ve bu kontrolün tarihsel gelişim sürecindeki değişimine odaklanmaktadır.

Elias, uygarlaşma süreci ile birlikte hem bireysel hem de devlet alanda iki temel değişimin ortaya çıktığını ileri sürmektedir. Birincisi, modern öncesi toplumdan modern topluma geçişte bireyin kişilik yapısında ortaya çıkan bireysel alandaki değişimdir. Ona göre modern öncesi

toplumda bireyler üzerinde etkili olan denetim unsurları daha çok dış kaynaklı unsurlardır. Uygarlaşma ile birlikte denetim unsurları dıştan içe doğru bir kayma göstermiştir. Bu şekilde denetleyici veya yaptırımcı etki, dış baskılardan değil bireylerin benlik denetiminin sonucu olarak gerçekleşmeye başladığı belirtilmektedir. Denetimin içselleştirilmesi, bireylerin kamusal alanda kendi kendini denetleme kapasitesini yükseltmiştir. Uygarlaşma bireylerarası ilişkileri ve bireysel davranış standartlarını değiştirmektedir. Bir anlamda diğer bireylere yönelik şiddet sergileme tutumunda değişme yaratmaktadır. İkinci gelişme ise şiddetin devlet tekeline alınması yönünde ortaya çıkan kurumsal alandaki değişimdir (Heiland and Shelley, 2-3).

Bir anlamda uygarlık tezi, toplum modernleştikçe, kapitalist ekonominin geliştiği ve bunun da kişilerarasında yaşanan şiddeti azalttığını varsayar. Çünkü bu teze göre piyasa ekonomileri, öz denetim ve rasyonaliteye dayalı ekonomilerdir. Onun tezi doğrudan demokratikleşmenin suç oranlarını azalttığını ifade etmez. Ancak güçlü demokrasilerde veya demokrasiler güçlendikçe, özellikle İngiltere Fransa, Almanya gibi ülkelerde bireysel şiddet eğiliminin azalacağını ileri sürer. Elias bu ülkelerde şiddet suç oranlarındaki azalmayı iki süreçle ilintili olarak ele almaktadır. Birincisi, modern devletler geliştikçe, şiddetin meşru kullanımı üzerindeki tekelleşmesinin de artacağını ve bu gelişmenin de aile, yakın akraba ve tanıdık bireyler arasında özellikle intikam gerekçesiyle işlenen şiddet ve diğer adi suçlar, yasal ceza hukukunun konusu olarak giderek kamusal bir soruna dönüşmektedir. İkincisi ise, Elias'a göre kentleşme ve giderek artan işbölümünün, bireylerin şiddet suç davranışını sergileme tutumunda bir azalmaya yol açacak bireysel öz denetiminin gelişmesine neden olmaktadır. Burada yüksek düzeyde benlik denetiminin gelişeceği ve bunun da şiddet suç oranlarında bir azalmaya yol açacağı belirtilmektedir (bkz. Lafree and Tseloni, 2006: 28-29).

Özetle Elias modernleşme süreciyle birlikte yaşam tarzının rasyonelleşmesi, içgüdüsellüğün azalması, denetimli kişiliğin gelişimi ve şiddetin devlet tekeline alınması gibi gelişmelerin benlik denetiminin gelişimine yol açtığını ileri sürmektedir. Ona göre bu gelişmeler de, daha az şiddet davranışına yol açar. O bu yaklaşımı ile Avrupa toplumlarının kibar/nazik bir topluma dönüşeceğine inanır (Eisner, 2001: 619).

Eisner'e göre Ortaçağ'ın başlangıcından yirminci yüzyılın ikinci yarısına kadar olan süreçte kişisel şiddet suç oranlarında gerçekleşen azalmanın Nobeit Elias tarafından önerilen uygarlık süreci tezi ile örtüştüğü şeklinde yorumlanmaktadır. Ancak, Elias (1939/1978)'ın öngörülerinin 2. Dünya Savaşı sonrasındaki suç eğilimleri ile çelişiyor gibi görünmektedir. Son zamanlarda, LaFree ve Drass (2002) 1958 ile 1998 yılları arasında çoğu endüstrileşmiş 34 ülke üzerindeki çalışmalarında cinayet oranlarında önemli artışların olduğunu ortaya koymuşlardır. Aynı şekilde, Eisner (2001) yedi Batı Avrupa demokratik ülkeleri ve bölgelerini kapsayan çalışmalarında 1950'den bu yana cinayet oranlarında bir artışın olduğunu göstermişlerdir. Böylelikle, 7 asırlık zaman süreci içerisinde bir düşme eğilimi seyreden şiddet suç oranları 20. yy.'ın ikinci yarısından sonra gelişmiş demokratik ülkelerde yeniden artmaya başlamıştır (bkz. Lafree and Tseloni, 2006: 29). Ayrıca Elais'ın tezi, gelişmiş bazı Avrupa ülkelerinde 90'lı yılların sonlarında azalmaya başlayan şiddet suç oranlarını açıklamada ne kadar kullanışlı bir teori olabileceği de bir tartışma konusudur.

Diğer bir eleştiri de, Elias'ın ileri sürdüğü gibi benlik denetiminin yaygınlaşmasının sadece gücün devlet tekeline alınmasıyla değil çeşitli kurumsal düzenlemelerle sağlandığı tezidir. Özellikle Kuzey Avrupa ülkelerinde okulların erken yayılması, dinsel reform hareketlerinin ortaya çıkışı ve üretimdeki iş organizasyonları bu kurumsal gelişmeleri oluşturmaktadır (Eisner, 2001).

3.3. Çatışmacı/Marksist Yaklaşım

Bu yaklaşım, suç ve suçluluğu ekonomik yoksunluk, emeğin sömürülmesi ve giderek artan ekonomik eşitsizliklerin sonucu olarak görmektedir. Çatışmacı kuramcılar, gelişme ve değişimin eşitsiz bir ekonomik bir yapıyı ortaya çıkardığını ileri sürerek artan suç oranlarını piyasa koşullarının eşitlikçi olmayan niteliğiyle açıklamaktadırlar. Ekonomik kazancın, dengeli ve eşit bir

şekilde dağılımına yol açmayan gelişme biçiminin sorunlu olabileceği ve bunun da muhtemelen daha çok suça yol açacağı ileri sürülmektedir. Diğer bir ifade ile çatışmacı teorisyenlere göre suç, ekonomik değişimin eşitsiz bir şekilde genişlemesi ve ardından gelen sosyal sınıfların yeniden yapılanmasının sonucunda ortaya çıkmaktadır. Marksist perspektiften bakıldığında, insanların kişisel çıkar için sömürülmesi gereken bir nesne olarak gören piyasa koşullarının benimsenmesinin ve mülk edinmenin baskın bir amaç olarak görülmesi gibi gelişmelerin, sınıf içi ve sınıflar arası çatışmaları artırdığı sonucuna varılmaktadır. Çünkü onlara göre kapitalist liberal sistemde, ahlaki sorumluluk ve altruistik ilginin, bireysel çıkarların emrine verildiğini ileri sürmektedirler. Piyasa koşullarının eşitlikçi olmayan yapısı, işsizlik ve eksik istihdam, toplumun ekonomik olarak bölünmesi, iyi bir yaşam için insan faktörünün önemsenmemesi gibi kapitalist sistemde öne çıkan sorunlar ile suç oranları arasında bir ilişki öngörülmektedir (bkz. Friday, 1998: 299–300).

Suç olgusunu çatışmacı bir perspektif içerisinde ele alan Chamblis, suçluluğu kapitalizmin bireyde yarattığı veya tetiklediği tüketme arzusu ve tüketim alanındaki eşitsizlik ile açıklamaktadır. Bu çerçevede Chamblis, kapitalist veya liberal toplumların diğer toplumlara nispeten daha çok kriminal eğilim yaratma potansiyeline sahip olduğunu ileri sürmektedir. Aynı şekilde ona göre kapitalist sistem içerisinde yer alan bireyler diğergamlık yerine daha çok egoist bir tutuma sahiplerdir (Chamblis, 1996). Kapitalist ülkelerdeki suç oranlarının yüksek olması da bir yönüyle bu egoist kişilik yapısı ile ilişkili olarak ele alınmaktadır.

Çatışma teorisyenleri de (Bohm 1982; Chambliss 1976; Taylor, Walton ve Young 1973) medeniyet perspektifinin savunucuları gibi batılı ülkelerde egemen olan ekonomik yapının, söz konusu ülkelerdeki şiddet içeren suç oranlarının önemli bir belirleyicisi olduğunu iddia etmektedirler. Çatışmacı kuramcılar/teorisyenler, gelişen/büyüyen piyasa ekonomilerinin akılcılık /rasyonalite, karşılıklı güven ve öz-benlik denetimini güçlendirmek suretiyle şiddet suç oranlarını azaltmaktan çok modern demokrasilerin ortaya çıkışı/yükselişi ile yakından ilişkili olarak kapitalist piyasa ekonomilerinin ülkeler arasında ve içerisinde; ekonomik eşitsizlik, işsizlik, toplumsal sefaleti artırmak suretiyle şiddet suç oranlarını artırdığını savunmaktadırlar. Onlara göre piyasa ekonomilerinin hâkimiyeti altında olan ülkelerde zengin ve fakir arasındaki uçurum giderek büyümektedir. Bu da, bireyler arasında hırs, bencillik ve saldırganlığı cesaretlendirerek şiddet suç oranlarının artmasında etkili olmaktadır (Quinney 1977; Bonger, 1916 aktaran Lafree and Tseloni, 2006: 28–29). Dünya sistemler teorisinin öncü isimleri de çatışmacı kuramcılara benzer görüşler ileri sürmektedirler. Bu kuramcılar; yoksulluk, işsizlik ve dezavantajlı yaşam tarzları gibi sorunlarla cebelleşen az gelişmiş ülkelerdeki sorunların temel nedenini, bu ülkelerin kapitalist ülkeler tarafından kaynaklarının sömürülmesi ile açıklamaktadırlar. Özetle çatışmacı teorisyenler suç ve suçluluğu;

- ❖ Bireylerin refah düzeyleri,
- ❖ Emeğin sömürülmesi
- ❖ Kapitalist sistem,
- ❖ Sınıf çelişkisi/çatışması
- ❖ Yoksulluk/işsizlik
- ❖ Ekonomik eşitsizlik gibi ekonomik sorunlarla açıklamaktadırlar.

II. Dünya savaşıdan sonra çoğu ülkede şiddet suç oranlarının artması ve Sovyetler Birliğinin çözülmesinden sonra ortaya çıkan yeni Doğu Avrupa ülkelerinde gerçekleşen suç oranlarındaki artışlar, çatışmacı teorisyenlerinin varsayımlarını destekleyici yönde kullanılmaktadır.

3.4. Rutin Aktiviteler ve Fırsat Yaklaşımları

Cohen ve Felson, “Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach” (1979) adlı çalışmalarında artan suç oranlarını, gündelik yaşamın rutin aktivitelerinde meydana gelen değişimlerle ilintili olarak artan suç fırsatları çerçevesinde açıklamaktadırlar. Onlar, suçun

meydana gelebilmesi için üç temel unsurun birlikteliğinin zorunluluğunu öngörmektedirler. Bu unsurlar;

1. Suç işlemeye motive olmuş bir suçlunun varlığı: İşsiz, uyuşturucu bağımlısı ve genç olanlar daha çok suç işlemeye eğilimli oldukları varsayılmaktadır.

2. Uygun hedeflerin veya mağdurun varlığı: Uygun hedefin varlığı, hedefin suçlu açısından kolay yoldan ulaşılır olması ve çalınacak nesnenin/paranın buna değer olmasını ifade etmektedir. Bu çerçevede örneğin, evin kapısının açık bırakılmış olması veya arabanın kapısının kilitlenmemiş olması, suçun işlenmesini kolaylaştırmakta veya olanaklı kılmaktadır.

3. Yeterli koruma veya güvenlik tedbirlerinin olmayışı.

Cohen ve Felson'a göre modern yaşam tarzı, bireyleri daha çok suç işleme yönünde motive etmektedir. Özellikle yaşam tarzında meydana gelen değişimler, suç için daha çok uygun hedeflerin ve güvenlik yetersizliklerinin ortaya çıkması anlamına gelmektedir. Bu gelişmeler de, suç oranlarının artmasında etkili olmaktadır.

Felson (1998)'a göre; değerli, taşınabilir ve aynı zamanda kolay satılabilen (televizyon, video, bilgisayar, cep telefonu gibi) modern tüketim araçlarının yaygınlaşması da, suçun işlenmesi için (özellikle de hırsızlık) cazip fırsatlar yaratmaktadır. Aynı şekilde şehir alanında artan nüfus yoğunluğu, ebeveynlerin işgücüne katıldıkları iş saatlerinde evin dışında olmaları, suçluların dışarıda çalışan mağdurlarla yüzleşme olasılıklarının yüksek olması ve suçluların yakalanabilme riskinin düşük olması gibi modern yaşam tarzı ile ilintili gelişmeler de, suçlular için daha fazla suç işleme fırsatını bulma anlamına gelmektedir. Felson ve Clarke ile başka araştırmacıların da dikkat çektiği gibi günümüzdeki hırsızlık suçlarındaki artışları;

a. Tüketim mallarındaki artışlar,

b. Çok sayıda insanın, yaşamlarının veya zamanlarının önemli bir kısmını, evin dışında geçirmesi ve bireylerin giderek daha çok yalnız yaşamaya başlamaları gibi hayat tarzlarında meydana gelen değişimler,

c. Yoksulluk içinde yaşayan çocuk sayısının artması gibi değişkenlerle ilintili (Felson ve Clarke, 1998; Waller ve Okihiro, 1978) olarak açıklamaktadırlar.

Fırsat teorisinin temel varsayımı; “suç işleme fırsatının varlığının bireyi suçlu kıldığı” tezi oluşturmaktadır. Bu yaklaşım, modern yaşam tarzının suç işleme fırsatını fazlasıyla yarattığını ve bu nedenle suçluluğun engellenmesinin, söz konusu fırsatları azaltmakla mümkün olacağını varsaymaktadır.

Kick ve Lafree (1985) tarafından geliştirilen fırsat yaklaşımına göre ise, modernleşme, şehirleşmeyi arttırarak, yakın ve tanıdık bireyler ile akrabalar arasındaki ilişkileri zayıflatmaktadır. Kick ve Lafree'e göre, bireyler arasındaki yakın ilişkilerin zayıflamasına paralel bir şekilde kişilerarası şiddet de azalmaktadır. Ancak onlara göre modernleşme veya gelişme öte yandan da hırsızlık suçu için de yeni fırsatlar ortaya çıkarmakta veya var olan fırsatları arttırmaktadır. Burada suç; zaman, mekan ve fırsatla ilintili koşulların sonucu olarak görülmektedir. Aynı şekilde suç, çalınabilecek ve arzulanabilir malların üretiminin genişlemesi ile ilişkilidir. Yani, tüketim alanındaki gelişmeler suç için yeni hedefler yaratmaktadır. Aynı şekilde eş zamanlı olarak bu eşyaların güvenliği ve korunması noktasında büyük zafiyetler ortaya çıkmaktadır (Friday, 1998:300).

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Modernleşme ve sosyal değişme süreçlerinde suç örüntülerinin araştırılması ve anlaşılması sosyal bilimlerin önemli bir konusunu teşkil etmektedir. Bir anlamda modernleşme ile birlikte kriminal davranış biçimleri arasında bazı değişimler meydana gelmektedir. Yapılmış araştırmalar birbirleriyle tutarlı bir şekilde gelişmekte olan ülkelerde suç oranlarının arttığını göstermektedir.

Aynı şekilde modernleşme sadece suç oranlarında değil, suç türlerinde de bir değişme yaratmaktadır. Araştırmalar değişim sürecinde özellikle de mala yönelik suçların, ekonomik motivasyonlu olmayan suç türlerine karşı daha hızlı arttığını ortaya koymaktadır. Diğer bir ifade ile modernleşme süreci ile birlikte tüm suç oranlarında belirli düzeylerde artışların gerçekleştiği ancak mala yönelik suçlarda bu artışın daha yüksek oranda seyrettiği söylenebilir. Mala yönelik ve mala yönelik olmayan suçların eğilimleri konusundaki araştırmalar ise birbirinden farklı sonuçlar ortaya koymuştur. Gelişmiş ülkelerde ise son dönemlerde suç oranlarındaki artış eğilimi, yerini durağanlığa bırakmıştır. Bazı ülkelerde belirli suç türleri için azalmalar bile gözlemlenmektedir. Ayrıca modernleşme sürecinde suç nedenleri de farklılaşma ve çoklaşmaktadır. Diğer bir ifade ile modern toplumda ortaya çıkan yeni gelişmeler/etkenler, suç nedeni olarak etkili olabilmektedir.

Modernleşme ve suç arasındaki ilişki dört temel kuramsal yaklaşım başlığı altında ele alınabilir. İlk yaklaşım, Durkheim tarafından formüle edilen ve modernleşme perspektifi olarak tanımlanan yaklaşımdır. Bu yaklaşımın günümüzdeki temsilcileri; şehirleşme, endüstriyel / ekonomik gelişme, yerleşimsel hareketlilik, nüfus artışı, bireyselliğin gelişimi ve ortaya çıkan sosyal örgütsüzlük gibi gelişmelerin, geleneksel yaşam biçimlerinin altını oyarak toplumsal alanda anomi, sapkın ve suç gibi toplumsal sorunların ortaya çıkmasına neden olduğunu ileri sürmektedirler. İkinci yaklaşım ise suç ve suçluluğu, işsizlik, yoksulluk, görelî yoksulluk, kapitalizm, sömürü ve sınıf çelişkileri temelinde çözümleyen Marksist yaklaşımdır. Üçüncü yaklaşım ise, toplumun modernleşmesine paralel olarak ekonomik gelişme ve refahın artması ile birlikte bireyler arasında şiddet olaylarının azalacağını ileri süren uygarlaşma teorisidir. Elias tarafından formüle edilen bu teze göre, modernleşme ile birlikte şiddet suçları (mala yönelik suçlar için değil) azalmaktadır. Son olarak belirtilecek yaklaşım ise, fırsat ve rutin aktiviteler teorileridir. Bu kategori kapsamında ele alınan yaklaşımlar, suç oranlarındaki artışının nedenlerini, modernleşme süreci ile birlikte bireylerin gündelik yaşam alanlarında meydana gelen değişmelerde aramaktadırlar. Görüldüğü üzere uygarlaşma teorisinin haricindeki teoriler, farklı dinamiklerle de olsa modernleşme ile birlikte suç oranlarının artacağını varsaymaktadırlar.

Yapılan araştırmalar, modernleşmenin şiddet ve mala yönelik suçlar üzerindeki etkisinin farklı olduğunu ortaya koymaktadır. Burada dikkat çeken yaklaşımlardan biri modernleşmenin, değişimin ilk dönemlerde suçlar üzerindeki etkisinin artırıcı tarzda etkili olduğunu ve modernleşme ile birlikte yeni değerlerin ve kurumların oturması ile birlikte suç oranlarının da azalabileceğidir. Shelley'in, modernleşmenin aşamaları ile suç oranları arasında bir ilişki kurması da bu açıdan önemlidir. Shelley, özellikle şiddet suçlarının, modernleşmenin ilk aşamasında artış göstereceğini sonraki süreçte de stabilize olabileceğini ileri sürmektedir. Ancak Shelley'e göre mala yönelik suçların artışı devam etmektedir. Oysa ki günümüz gelişmiş batı ülkelerinde mala yönelik suçlar da bir durağanlık ve yer yer bazı azalmalar gözlemlenmektedir. Bu durumun nedeni olarak, demografik değişimler (çocuk ve genç nüfusun azalması gibi) başta olmak üzere modern değerlerin ve kurumların başarılılığına kadar çok sayıda faktör belirtilmektedir.

Modernleşme- suç ilişkisi tartışmaları aynı şekilde demokratikleşme - suç ilişkisi şeklinde de sürmektedir. Elias'ın bakış açısından bakıldığında demokratikleşmenin medenileştirici etkilerinin, şiddet suç oranlarının azalmasında etkili olduğu sonucuna varılmaktadır. Bu nedenle uygarlık perspektifi, gelişmiş demokrasilerde şiddet suç oranlarının en düşük düzeyde gerçekleşeceğini öngörmektedir. Çatışmacı perspektif ise, şiddet suç oranlarının, demokratikleşmeye evrensel ölçekte eşlik eden piyasa ekonomilerinin vahşileştirici etkileri ile artacağını öngörmektedir. Bu çerçevede çatışmacı yaklaşım, tam gelişmiş demokratik toplumlarda, şiddet suç oranlarının yüksek düzeyde gerçekleşebileceğini varsaymaktadır. Modernleşme perspektifi de, şiddet suç oranlarının demokratikleşme süreci ile başlangıçta artış gösterdiğini, demokrasilerin olgunlaşmalarıyla birlikte şiddet oranlarının azalma eğilimi içerisine gireceğini öngörmektedir. Ayrıca bu tez, şiddet suç oranlarının otoriter rejimler ile demokratik rejimler arasında geçiş sürecinde olan ülkelerde en yüksek oranı bulduğunu ileri sürmektedir.

Bu yaklaşımların her biri modernleşme - suç konusunda önemli varsayımlar içermektedir. Ancak bu yaklaşımlar içerisinde hiç kuşkusuz ülkelerin modernleşme süreçleri ile birlikte ortaya çıkan sorunların/çözümlerinin suç oranlarını arttırdığını ileri süren modernleşme tezinin diğer yaklaşımlara kıyasla daha genel ve bütüncül bir bakış açısı sunduğunu söylemek mümkündür. Ekonomik sorunlar ve fırsata ilişkin faktörler suçta etkili olmakla birlikte, değişim sürecinde toplumsal değerler ve enformel denetim alanında meydana gelen değişmelerin bireyin kriminalleşme süreçlerinde daha etkili olduğunu söylemek mümkündür. Gelişmekte olan ülkelerde suçluluk açısından en riskli gelişme, sosyal sermayenin zayıflamasıdır. Endüstrileşmiş ülkelere kıyasla endüstrileşmekte olan ülkelerde suç oranlarının hızlı bir şekilde artması, geleneksel toplumdaki modern topluma geçiş ile birlikte sosyal örgütsüzlüğün büyümesinin yol açtığı normatif düzenin yıkılması ile ilişkilidir.

KAYNAKLAR

- Agnew, R. (1992). "Foundation for a General Strain Theory of Crime and Delinquency". *Criminology* 30:47-87.
- Arthur, J. (1992), "Social Change and Crime Rates in Puerto Rico", *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology* 36 (2):103-119
- Bailey, W.C. (1984). "Poverty, Inequality, and City Homicide Rates: Some not so Unexpected Findings", *Criminology*, 22, 531-550.
- Blau, J. R., and Blau, P. M. (1982), "The Cost of Inequality: Metropolitan Structure and Violent Crime", *American Sociological Review*, 47: 45-62.
- Bohm, R. M. (1982), *Radical Criminology: An Explication*. *Criminology* 19:565-89.
- Bohm, R. M. (1997), *A Primer on Crime and Delinquency*, USA: Wadsworth Pub.
- Bonger, W. A. (1916), *Criminality and Economic Conditions*, Boston: Little, Brown.
- Braithwaite, J. (1979), *Inequality, Crime and Public Police*, London: Routledge & Kegan Paul.
- Chambliss, W. J. (1976), *The State and Criminal Law*. In *Whose Law? What Order?* (Edt: W. J. Chambliss and M. Mankoff). New York: Wiley.
- Chambliss, W. J. (1996), "Toward a Political Economy of Crime", *Criminological Perspectives* içinde (Edt: John Muncie v.d.), London: Sage Pub.
- Clifford, W. (1963), "The Evaluation of Methods for the Prevention and Treatment of Juvenile Delinquents in Africa South of the Sahara", *International Review of Criminal Policy*, 21.
- Clinard, M. B. and Abbott, D. J. (1973), *Crime in Developing Countries: A Comparative Perspective*, New York: John Wiley
- Cloward, R. A., and Ohlin, L.E. (1960), *Delinquency and Opportunity: A Theory of Delinquent Gangs*. New York: Free Press.
- Cohen, L.E. and M. Felson. (1979). "Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach." *American Sociological Review* 44:588-608
- Davies, J. C. (1962), *Toward a Theory of Revolution*. *American Sociological Review* 27:5-19.
- DeFronzo, J. (1983) "Economic Assistance to Impoverished Americans", *Criminology*, 21: 119- 136.
- Durkheim, E. (1947), *The Division of Labor in Society*. Translated by George Simpson. New York: Free Press.
- Eisner, Manuel (2001) "Modernization, Self- Control and Lethal Violence. The Long-Term Dynamics of European Homicide Rates in Theoretical Perspective", *British Journal of Criminology* , 41 (4) : 618-638
- Elias, N. (2009), *Uygarlık Süreci 1-2*, (Çeviren: Ender Ateşman) İstanbul: İletişim Yay.
- Felson, M. (1998), *Crime and Everyday Life*, Second edition. Thousand Oaks, CA: Pine Forge Press.

- Felson, M. and Clarke, R. V. (1998), *Opportunity Makes the Thief. Police Research Series, Paper 98. Policing and Reducing Crime Unit, Research, Development and Statistics Directorate. London: Home Office.* [www.homeoffice.gov.uk/rds/prgpdfs/fprs98.pdf]
- Friday, P. C. (1998), "Crime and Crime Prevention in China", *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 14 (3): 296-314
- Fukayama, F. (1999), *Büyük Bozulma: İnsanın Doğası ve Toplumsal Düzenin Yeniden Oluşması*, (Çev. Zeynep Avcı, Aslı T. Aydemir), İstanbul: Sabah Kitapları Yay.
- Gurr, T. R. (1981). *Historical Trends in Violent Crime: A Critical Review of the Evidence. Crime and Justice: An Annual Review of Research 3: 295-350.*
- Heiland, H.-G. and Sheley, L. (1991), *Crime and Control in Comparative Perspectives* (Edt: Hans-Günther Heiland, Louise I. Shelly, Hisao Katoh) Berlin: De Greytur
- Imbusch, P. (2000), "Uygarlık Kuramları ve Şiddet Sorunu", *Toplum ve Bilim*, 84: 91-109
- Kick, E.L and Lafree, G. D. (1985), "Development and the Social Context of Murder and Theft", *Comparative Social Research 8: 37-58*
- LaFree, G. D. (1999). "A Summary and Review of Cross-National Comparative Studies of Homicide. In *Homicide studies: A sourcebook of social research,*" (Edt. D. Smith and M. A. Zahn.), Thousand Oaks, CA: Sage.
- Lafree, G.D., and Kick, E.L. (1986), "Cross-National Effects of Development, Distributional and Demographic Variables on Crime: A Review and Analysis. *International Annals of Criminology*, 24, 213-236.
- Lafree, G. D. and Tseloni, A. (2006), "Democracy and Crime: A Multilevel Analysis of Homicide Trends in Forty-Four Countries, 1950 -2000", *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 605: 26-49
- LaFree, G. and Drass, K.A. (2002). "Counting Crime Booms Among Nations: Evidence for Homicide Victimization Rates, 1956 to 1998. *Criminology 40:769-99.*
- Liu, J. (2006), "Modernization and Crime Patterns in China", *Journal of Criminal Justice*, 34: 119-130
- Liu, J. and Messner, S. F. (2001), "Modernization and Crime Trends in China's Reform Era (Edt: J. Liu, L. Zhang ve S. F. Messner) *Crime and Social Control in a Changing China İçinde* (ss.3-22), Westport, CT: Greenwood
- Lodhi, A. and Tilley, C. (1973), "Urbanization, Crime and Collective Violence in Nineteenth Century France". *American Journal of Sociology 79:296-318.*
- Loftin, C. Greenberg, D. F and Kessler, R.C. (1981), "Income Inequality, Race, Crime, and Crime Control", Paper Presented at Annual Meeting of the American Society of Criminology
- Merton, Robert K. (1938), *Social Structure and Anomie. American Sociological Review 3:672-82.*
- Messner, S. (1982 a), "Poverty, Inequality and the Urban Homicide Rate", *Criminology*, 20: 103-114
- Messner, S. (1982 b), "Societal Development, Social Equality, and Homicide: A Cross-National Test of Durkheimian Model", *Social Forces*, 61: 225-240
- Messner, S. F., and Rosenfeld, R. (1997), "Political Restraint of the Market and Levels of Criminal Homicide: A cross-National Application of Institutional-Anomie Theory", *Social Forces 75:1393-1416.*
- Neapolitan, J. (1997). *Cross-National Crime: A Research Review and Sourcebook.* Westport, CT: Greenwood Press.
- Neuman, W.L. and Berger, R.J. (1988). "Competing Perspectives on Cross-National Crime: An Evaluation of Theory and Evidence. *Sociological Quarterly*, 29,281-313.
- Osterberg, E. (1996), "Criminality, Social Control, and the Early Modern State: Evidence and Interpretations in Scandinavian Historiography". *The Civilization of Crime: Violence in Town and Country Since the Middle Ages İçinde*, (ed. E. A. Johnson and E. H. Monkkonen) Urbana: University of Illinois Press.

Öncü, A. (2000), "Elias ve Medeniyetin Öyküsü", *Toplum ve Bilim*, 84:9-16

Quinney, R. (1977), *Class, State and Crime*. New York: McKay.

Shelley, L. (1981), *Crime and Modernization: The Impact of Industrialization and Urbanization on Crime*, Carbondale: Southern Illinois University Press.

Smelser, N. (1962), *Theory of Collective Behavior*. New York: Free Press

Smith, M. D. and Parker, R. N., (1980), "Type of Homicide and Variation in Regional Rates" *Social Forces*, 59: 136-147

Spierenburg, P. (1996), Long-Term Trends in Homicide: Theoretical Reflections and Dutch Evidence, Fifteenth to Twentieth Centuries. In *The civilization of crime: Violence in Town and Country since the Middle Ages*, (ed. E. A. Johnson and E. H. Monkkenen) Urbana: University of Illinois Press.

Taylor, I., Walton, P and Young, J. (1973), *The New Criminology*. London: Routledge & Kegan Paul.

Tilly, C., Tilly, L. and Tilly, R. (1975), *The Rebellious Century, 1830-1930*. Cambridge, MA: Harvard University Press

Useem, B. (1985), "Disorganization and the New Mexico Prison Riot of 1980". *American Sociological Review* 50:677-88.

Waller, I. and Okihiro, N. (1978), *Burglary: The Victim and the Public*, Toronto, University of Toronto Press.

Wolf, P. (1971), 'Crime and Development: An International Analysis of Crime Rates', in *Scandinavian Studies in Criminology*, 3: 107-20.